

СУЧАСНЕ ПРАВОУТВОРЕННЯ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Конституційне проголошення України правовою соціальною державою зумовлює необхідність не лише закріплення верховенства права у всіх сферах життєдіяльності суспільства, а і гарантування його впровадження в практику суспільного і державного будівництва, підвищення рівня законності та правопорядку. У зв'язку з цим значно збільшується роль і значення для розвитку держави і права наукових розробок проблем сутності, природи та значення інститутів правоутворення, правотворчості та законодавчої діяльності в контексті забезпечення верховенства права. В юридичних джерелах неодноразово наголошується на тому, що “питання виникнення та утворення права, тобто питання, яким чином виникає право, до сих пір не вирішено наукою позитивно. Існує ряд гіпотез, з яких жодна не може бути прийнята без суттєвих зауважень” [1, с. 115]; а винайдення єдиної відповіді щодо формування права, перш за все ускладнено відсутністю одностайності розуміння передумов виникнення права [2, с. 131; 3, с. 42; 4, с. 30; 5, с. 138]. Зазначена проблематика є досить актуальною для України на сьогодні, оскільки модернізація вітчизняних державно-правових інституцій потребує адекватного (сучасного) та ефективного правового регулювання, що забезпечується, перш за все, за допомогою досконалого механізму правотворення.

В сучасних умовах розвитку держави і права підвищується потреба у науковому переосмисленні сутності і цінності права, механізму його утворення, значення для розвитку правової системи та оновлення державно-правових інституцій в контексті становлення державності.

Етимологія слова “правоутворення” полягає в органічному поєднанні двох самостійних слів “право” та “утворення” або “творення”. Поняття “право” визначається в тлумачному словнику української мови як здійснювана державою форма законодавства, що залежить від соціального устрою країни; система встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил (норм) поведінки, які виражають волю панівного класу або всього народу [6, с. 917]. Тлумачення слова “право” вкладає у зміст цього явища соціальну природу загальнообов'язкових норм (правил), що є похідними від соціального устрою країни. В свою чергу поняття “утворення” (дія за значенням “утворювати”, “утворитися”) визначається як певна праця, творча діяльність (процес), що викликає появу або виникнення чого-небудь [6, с. 1306]. Самостійного тлумачення поняття “правоутворення” у словнику не надається. Поєднуючи надані визначення вказаних слів, що об'єднані у словосполученні “правоутворення”, можливо зробити висновок про те, що зазначене словосполучення “правоутворення” позначає певну творчу діяльність, яка націлена на появу (виникнення) системи встановлених або

санкціонованих державою загальнообов'язкових правил (норм) поведінки, які мають безпосередню залежність від соціального устрою країни.

Враховуючи вказані вище підходи до тлумачення поняття “правоутворення”, вказуючи на їх неоднозначність та відзначаючи актуальність визначення поняття на сьогодні, на нашу думку, правоутворення являє собою соціальний, гносеологічний, творчий процес формування, закріплення та введення в дію правових норм у вигляді системи нормативно-правових актів держави, що обумовлений рівнем суспільного розвитку та забезпечує прямопропорційну залежність між потребами суспільства та адекватним якісним рівнем законодавчої бази.

На сьогодні в Україні процес правоутворення відбувається в надзвичайно складних умовах. В суспільстві проходять трансформаційні процеси, які на фоні низької правової культури населення призводять до зниження рівня законності і правопорядку. Все це відбувається при поглибленні кризових явищ в економічній, фінансовій та бюджетній сферах. Узагальнюючи особливості сучасного правоутворення як умови становлення державності в Україні, можливо зупинитися на наступних аспектах зазначеної проблематики:

- за сучасних умов розбудови державності та правової системи в Україні інститут правоутворення потребує посиленої уваги зі сторони науковців, що пов'язується із виробленням цілісної науково обґрунтованої концепції правоутворення;
- інститут правоутворення розвивається в умовах загальної політизації соціальних інституцій, що впливає на розвиток законодавчої бази України в контексті правового закріплення інтересів тих політичних сил, що мають домінуюче значення та відіграють провідну роль на політичній арені. Тим самим, зміст правоутворення набуває рис політичної змагальності між різноманітними політичними силами та інтересами, що були закріплені у політичних програмах;
- інтеграційний характер розвитку України, що націлений на активізацію участі України у розвитку міжнародного співробітництва, участі у міжнародних (міждержавних) об'єднаннях передбачає гармонізацію розвитку законодавчої бази України із розвитком міжнародного права та законодавства іноземних держав;
- поточне становлення інституту правоутворення як елементу правової системи відбувається в умовах відсутності наукових шкіл і традицій правотворення, що пояснюється відсутністю належної наукової уваги до проблем сутності і значення правотворчості як цілісного явища, що має утворюючий характер по відношенню до держави, права та правової системи.

Література

1. Михайловский, И. В. Очерки философии права [Текст] / И. В. Михайловский // Теория государства и права : [хрестоматия : в 2 т.]. – Т. 1. Государство / автор-составитель М. Н. Марченко. – М. : Городец, 2004. – С. 110–116.
2. Коркунов, Н. М. Лекции по общей теории права [Текст] / Н. М. Коркунов // Теория государства и права : [хрестоматия : в 2 т.]. – Т. 1. Государство / автор-составитель М. Н. Марченко. – М. : Городец, 2004. – 130–145 с.

3. Шемшученко, Ю. С. Теоретичні засади концепції розвитку законодавства України [Текст] / Ю. С. Шемшученко // Концепція розвитку законодавства України : матеріали науково-практичної конференції (травень 1996р.). – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996. – С. 42–44.
4. Поленина, С. В. Общая теория права об оптимизации количественных и качественных параметров законов [Текст] / С. В. Поленина // Правовая политика и правовая жизнь. – 2002. – № 1. – С. 30–35.
5. Осауленко, О. І. Загальна теорія держави і права [Текст] : [навч. посібник] / О. І. Осауленко. – К. : Істина, 2007. – 336 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2003. – 1 440 с.

Дідич, Т.О. Сучасне правоутворення як основа розвитку прав людини [Текст] / Т.О. Дідич // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти: зб. тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 р.). - Суми, 2009. – С. 16-19.